

GRUNDLAGSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 15/2000 rd

Lagmotion med förslag till lag om ändring av 1 och 2 § lagen om riksdagsmannaarvode, 5 § lagen om pension för riksdagsmän och 70 § inkomstskattelagen (Antti Kalliomäki /sd m.fl.)

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 maj 2000 en lagmotion med förslag till lag om ändring av 1 och 2 § lagen om riksdagsmannaarvode, 5 § lagen om pension för riksdagsmän och 70 § inkomstskattelagen (LM 61/2000 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att grundlagsutskottet skall lämna utlåtande i saken till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- riksdagens förvaltningsdirektör Kari T. Ahonen
- lagstiftningsrådet Risto Eerola, justitieministeriet
- professor Mikael Hidén
- professor (emeritus) Antero Jyränki
- justitiekanslern i statsrådet Paavo Nikula
- professor Kaarlo Tuori
- professor Veli-Pekka Viljanen.

LAGMOTIONEN

I motionen föreslås att lagen om riksdagsmannaarvode ändras så att riksdagens kanslikommission fastställer riksdagsmannaarvodet på förslag av en utomstående arvodeskommission. Genom lagändringen sänks kostnadsersättningen på de grunder som tillämpades innan ersättningen partiellt belades med skatt. För talmanskonferensen föreslås befogenhet att besluta om betalningen

av arvode till en ledamot som lovligt är borta från riksdagsarbetet.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 15 juni 2000. De nya arvodena och kostnadsersättningarna betalas räknat från den 1 september 2000.

Lagmotionen innehåller ingen särskild motivering i fråga om lagstiftningsordningen.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Förfarandet för att bestämma riksdagsmannaarvodet. I Finlands nya grundlag ingår inga bestämmelser om riksdagsmannaarvode. Enligt 16 § 2 mom. i den tidigare riksdagsordningen bestämdes grunderna för riksdagsmannaarvodet och ersättningen för resekostnader genom lag. Ett förslag till en sådan lag skulle handläggas i den ordning som föreskrevs i 70 § riksdagsordningen.

Numera bestäms storleken på en ledamots arvode direkt utifrån 1 § 1 mom. lagen om riksdagsmannaarvode. Enligt lagförslaget skall riksdagens kanslikommission fastställa arvodet på förslag av en arvodeskommission, som tillsätts genom lag. Till följd av den nya grundlagen beror det i stor utsträckning på lagstiftarens prövning hur noggrant det lagstiftas om riksdagsmannaarvodet. Utskottet menar att konstitutionen inte ställer något hinder för att det i lagen om riksdagsmannaarvode, precis som i förslaget, föreskrivs bara om förfarandet med att bestämma arvodet men inte om grunderna för dess storlek.

Ur konstitutionell synvinkel är det viktigt att se riksdagsmannaarvodet som en garanti för riksdagsledamöternas oberoende enligt 29 § grundlagen. Även på ett mera generellt plan tryggar riksdagsmannaarvodet riksdagens verksamhetsbetingelser. Arvodet skall bidra till att skapa adekvata förutsättningar för riksdagsledamöternas oberoende. Av dessa orsaker anser utskottet att föreslagna 1 § 1 mom. lämpligen bör kompletteras med t.ex. följande, närmast grundläggande bestämmelse om det arvode som betalas till riksdagsledamöter: "Till en riksdagsledamot betalas ett arvode av sådan storlek att riksdagsmannaupdraget kan skötas på ett behörigt sätt. Arvodets belopp fastställs ..."

Beslut i kanslikommissionen. Enligt motiveringen till lagmotionen är det kanslikommissionens sak att fastställa riksdagsmannaarvodet enligt arvodeskommissionens förslag. Detta svarar inte mot lydelsen i den föreslagna paragrafen.

Utskottet anser att motiveringen bör ändras så tillvida att kanslikommissionen fastställer arvodets storlek på förslag av arvodeskommissionen.

Arvodeskommissionen. Arvodeskommissionen utgörs av dess ordförande och två andra medlemmar. Utskottet uppmärksammar frågan om det vore skäl att också välja en eller två ersättare för medlemmarna. Härigenom kan det i jävssituationer undvikas att arvodeskommissionen måste kompletteras vid en tid då behov av att se över riksdagsmannaarvodet redan föreligger.

I motiveringen beskrivs arvodeskommissionen som ett organ som står utanför riksdagen. Med tanke på grundlagen bygger tillsättandet av kommissionen i sista hand på 36 § 2 mom., där det sägs att "Riksdagen väljer andra organ som behövs, enligt vad som bestäms i denna grundlag, i någon annan lag eller i riksdagens arbetsordning".

En brist i förslaget med tanke på arvodeskommissionens "utomstående" karaktär är att det inte ställs några behörighetskrav på medlemmarna. Av orsaker som har med kommissionens oberoende att göra förelägger utskottet för prövning om det bör anges direkt i lag att en riksdagsledamot eller en tjänsteman vid riksdagen inte kan vara medlem av kommissionen.

Med hänsyn till att det möjligen behövs en reglering av arvodeskommissionens verksamhetsätt hänvisar utskottet till den möjlighet som 52 § 3 mom. grundlagen ger att anta en instruktion för ett sådant organ.

Val av arvodeskommission. Enligt förslaget väljs arvodeskommissionen av riksdagens presidium för fyra år. Arrangemanget är så tillvida speciellt att varken grundlagen eller riksdagens arbetsordning föreskriver att presidiet är ett beslutsfattande organ i riksdagen, även om presidiet nämns i 5 § 1 mom. arbetsordningen. Med tanke på dessa grundläggande författningar om arbetet i riksdagen vore det naturligare att arvodeskommissionen väljs av talmanskonferensen.

Beslut att inte betala ut arvode. Talmanskonferensen får enligt 2 § 4 mom. i det första lagförslaget fri prövningsrätt att besluta att arvode eller en del av det inte betalas till en ledamot för den tid han eller hon är frånvarande från plenum med tillstånd. Bestämmelsens vaghet kan leda till praktiska problem med tanke på likställdheten. Det är viktigt att talmanskonferensens prövningsrätt binds till exempel så att riksdagen kan låta bli att betala arvode på begäran av en ledamot och i övrigt bara till den del det överskrider en viss tid eller av ett vägande skäl. Av orsaker

som går tillbaka till det grundlagsfästa skyddet av egendom följer att befogenheter som föreskrivs genom en vanlig lag inte kan utsträcka sig till de delar av riksdagsmannaarvodet som redan bör anses ha förfallit.

Utlåtande

Grundlagsutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors den 23 maj 2000

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Ville Itälä /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Jouko Jääskeläinen /fkf
Paula Kokkonen /saml
Jouni Lehtimäki /saml

Hannes Manninen /cent
Pekka Nousiainen /cent
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Petri Salo /saml
Arto Seppälä /sd
Ilkka Taipale /sd
ers. Pekka Ravi /saml.

Sekreterare vid sammanträdet var

utskottsrådet Jarmo Vuorinen.

